

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. lapkričio 4 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės, Andžej Maciejewski ir Gedimino Sagačio (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės M. P. kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. gegužės 20 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės M. P. ieškinį atsakovui M. P. dėl santuokos nutraukimo dėl abiejų sutuoktinių kaltės, pavardžių po santuokos nutraukimo, vaiko gyvenamosios vietos ir bendravimo tvarkos nustatymo, išlaikymo ir išlaikymo įsiskolinimo priteisimo bei pagal atsakovo M. P. priešieškinį dėl santuokos nutraukimo dėl kito sutuoktinio kaltės, pavardžių po santuokos nutraukimo, vaiko gyvenamosios vietos ir bendravimo tvarkos nustatymo, išlaikymo priteisimo, bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės padalijimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių skyrium gyvenančių tėvų bendravimo su vaiku tvarkos nustatymą.
2. Ieškovė M. P. ieškiniu prašė nutraukti jos ir atsakovo M. P. santuoką dėl abiejų sutuoktinių kaltės ir išspręsti su santuokos nutraukimu susijusius klausimus, taip pat nustatyti atsakovo ir nepilnamečio vaiko bendravimo tvarką. Ieškovė nurodė, kad iki 2019 m. kovo mėn. ji kartu su atsakovu gyveno Norvegijoje, o santykiams pablogėjus ji kartu su vaiku grįžo gyventi į Lietuvą. Santuokos metu su atsakovu neįgijo nekilnojamojo turto, neturi kreditorių. Nepilnamečio vaiko gyvenamąją vietą nustatyti su ja, nes vaikas nuo pat gimimo gyvena su ieškove, yra prisirišęs prie jos, ji viena juo visą laiką rūpinasi; atsakovo ir vaiko bendravimo tvarka nustatyti pagal ieškovės pateiktą grafiką. Su atsakovo siūloma bendravimo tvarka nesutiko, nes ji, atsižvelgiant į vaiko amžių, yra per sudėtinga. Ieškovė neprieštarautų, kad atsakovas su vaiku ryšio priemonėmis bendrautų 2–3 kartus per savaitę. Atsakovui grįžus į Lietuvą, jo susitikimai su vaiku taip pat gali būti dažnesni. Atsakovas neturi Lietuvoje jokios gyvenamosios vietos, grįžęs į Lietuvą apsisotįja pas tėvus, todėl ieškovė mano, kad tokio amžiaus vaiko pasiėmimas su nakvyne nėra priimtinas, ypač atsižvelgiant į tai, kad atsakovas neturi jokių tokio amžiaus vaiko priežiūros įgūdžių.
3. Atsakovas priešieškiniu prašė nutraukti jo ir ieškovės santuoką dėl ieškovės kaltės ir išspręsti su santuokos nutraukimu susijusius klausimus, nustatyti jo ir nepilnamečio vaiko bendravimo tvarką pagal atsakovo pateiktą grafiką. Nurodė, jog ieškovės kaltė dėl santuokos nutraukimo pasireiškė tuo, kad ji tinkamai nevykdė santuokinių pareigų, 2019 m. kovo mėn. kartu su vaiku paliko šeimą ir išvyko gyventi į Lietuvą.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Kauno apylinkės teismas 2020 m. lapkričio 5 d. sprendimu ieškinį ir patikslintą priešieškinį patenkino iš dalies. Nutraukė ieškovės M. P. ir atsakovo M. P. santuoką dėl abiejų sutuoktinių kaltės. Po santuokos nutraukimo ieškovei paliko santuokinę pavardę „P.“, atsakovui paliko pavardę „P.“. Padalijo santuokos metu įgytą transporto priemonę: atsakovui asmeninės nuosavybės teise priteisė automobilį, o ieškovei iš atsakovo – 1000 Eur piniginę kompensaciją už jam tenkančią didesnę santuokinio turto dalį. Nustatė nepilnamečio vaiko gyvenamąją vietą kartu su ieškove. Priteisė iš atsakovo išlaikymą nepilnamečiam vaikui periodinėmis išmokomis po 220 Eur kiekvieną mėnesį nuo ieškinio pateikimo teismui dienos (t. y. 2019 m. gruodžio 31 d.) iki vaiko pilnametystės, išlaikymo lėšas kasmet indeksuojant Vyrųsavybės nustatytą tvarką, atsižvelgiant į infliaciją, bei perduodant užufrukto teise valdyti ieškovei.
- 4.1. Teismas nustatė atsakovo bendravimo su nepilnamečiu vaiku tvarką:
- 4.2. atsakovas su nepilnamečiu vaiku bendrauja nuotolinėmis ryšio priemonėmis – telefonu ar pasirinkta kompiuterine programa („Skype“, „Viber“ ar pan.) kiekvieną trečiadienį ir sekmadienį nuo 18.00 val. iki 19.00 val. Lietuvos laiku. Pasikeitus kontaktiniam telefono numeriui ar pasirinktos kompiuterinės programos vartotojo vardui, kitiems nuotoliniam bendravimui reikalingiems duomenims, ginčo šalys privalo apie tai ne vėliau kaip per dvi kalendorines dienas informuoti viena kitą. Esant vaiko norui ir tėvų galimybėms, atsakovas gali bendrauti su nepilnamečiu sūnumi nuotolinio ryšio priemonėmis bet koku kitu laiku, tai iš anksto suderinęs su ieškove;
- 4.3. atsakovas, prieš 7 dienas pranešęs apie savo grįžimo į Lietuvą laiką ir buvimo Lietuvoje laikotarpį, bendrauja su vaiku 3 kartus per savaitę po 4 valandas, pasiimdamas vaiką iš jo gyvenamosios vietos ar lankomos ugdymo įstaigos ir grąžindamas jį į jo gyvenamąją vietą. Tikslią dieną ir laiką atsakovas privalo suderinti su ieškove prieš dvi kalendorines dienas iki numatomo susitikimo su vaiku. Esant vaiko norui ir tėvų galimybėms, atsakovas gali bendrauti su nepilnamečiu sūnumi bet koku kitu laiku, tai iš anksto suderinęs su ieškove;
- 4.4. atsakovas Tėvo dieną (t. y. pirmąjį birželio mėn. sekmadienį) bendrauja su sūnumi 4 val., t. y. pasiima sūnų iš jo gyvenamosios vietos 11.00 val. ir grąžina į sūnaus gyvenamąją vietą 15.00val.;
- 4.5. atsakovas sūnaus gimimo dieną – gruodžio 9 d. – praleidžia su nepilnamečiu vaiku nelyginiais metais. Tą dieną atsakovas su vaiku bendrauja 4 val., tikslų bendravimo laiką suderinęs su ieškove prieš dvi kalendorines dienas iki numatomo susitikimo su vaiku. Lyginiais metais atsakovas turi teisę dalyvauti ieškovės organizuojamame sūnaus gimtadienyje;

- 4.6. ieškovė privalo per dvi kalendorines dienas informuoti atsakovą apie sūnaus faktinės gyvenamosios vietos adresu, jo lankomų ugdymo įstaigų, taip pat gydymo įstaigos pasikeitimą;
- 4.7. ieškovė, norėdama su nepilnamečiu sūnumi išvykti nuolat gyventi į užsienio valstybę, privalo gauti atsakovo rašytinį sutikimą.
- 4.8. Teismas nustatė, kad tarp šalių nėra ginčo dėl to, jog tėvas turi bendrauti su nepilnamečiu sūnumi. Sprendžiant dėl tėvo ir sūnaus bendravimo tvarkos, reikšmingos faktinės aplinkybės: 1) vaikas yra 2 m. ir 10 mėn. amžiaus, jam reikalinga nuolatinė ir tiesioginė priežiūra bei rūpinimasis; 2) vaikas nuo pat gimimo gyvena kartu su motina, su atsakovu iki šiol bendravo itin retai ir epizodiškai, nes atsakovas gyvena Norvegijoje ir jų bendravimas dažniausiai vyksta nuotolinio ryšio priemonėmis; 3) ieškovė su nepilnamečiu vaiku gyvena Lietuvoje, o atsakovas į Lietuvą jis grįžta itin retai, ir tai objektyviai apsunkina tėvo ir vaiko reguliaraus bendravimo galimybes; 4) atsakovas Norvegijoje gyvena vienas, neaugina kitų vaikų, dėl to neturi reikiamų įgūdžių ir patirties, būtinų nuolatinei ir nepertraukiamai 2 m. ir 10 mėn. mažaus vaiko priežiūrai; 5) atsakovas Lietuvoje neturi jokio gyventi tinkamo nekilnojamojo turto, nuolatinės gyvenamosios vietos, grįžęs apsistoja pas tėvus. Teismas nusprendė, kad, šalims gyvenant skirtingose šalyse, tėvo ir sūnaus bendravimas pirmiausia turi vykti nuotolinio ryšio priemonėmis ir tai turi būti daroma reguliariai (nuolat), kaip įmanoma dažniau. Grįžus į Lietuvą, atsakovas ir vaikas privalo matytis ir tiesiogiai bendrauti. Tačiau teismas laikė, kad, atsižvelgiant į vaiko interesus, atsakovui neturint Lietuvoje jokio tinkamo gyventi nekilnojamojo turto ar kitu pagrindu valdomos tinkamos gyventi gyvenamosios patalpos, kad tokio amžiaus vaikui būtina laikytis nusistovėjusio ir įprasto dienos režimo, galimybė sūnų pasiimti ilgesniam laikui su nakyne nepriimtina. Teismas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 376 straipsnio 3 ir 4 dalių nuostatomis, atsižvelgdamas į nustatytas faktines aplinkybes ir ginčo šalių (jų atstovų) paaiškinimus teismo posėdžio metu, į tas bendravimo tvarkos sąlygas, dėl kurių tarp šalių nėra ginčo, nustatė atsakovo bendravimo su sūnumi tvarką. Nebuvo faktinio pagrindo nustatyti tėvo ir vaiko bendravimo tvarką, jam pradėjus lankyti ugdymo įstaigą (mokyklą), jo žiemos, pavasario, vasaros ir rudens atostogų metu, nes tai būtų sąlyginio sprendimo priėmimas nežinant nei kada vaikas pradės lankyti vieną ar kitą ugdymo įstaigą, nei kada bus vienos ar kitos vaiko atostogos, ar tuo laikotarpiu pats atsakovas bus Lietuvoje ir turės galimybę matytis su vaiku. Paaiškėjus tokioms naujoms faktinėms aplinkybėms ir jei šalys gera valia nesutars dėl tolesnės bendravimo tvarkos, jos galės kreiptis į teismą su savarankišku prašymu dėl bendravimo su nepilnamečiu sūnumi tvarkos pakeitimo dėl pasikeitusių faktinių aplinkybių.
5. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2021 m. gegužės 20 d. nutartimi pakeitė Kauno apylinkės teismo 2020 m. lapkričio 5 d. sprendimu nustatytos atsakovo bendravimo su nepilnamečiu vaiku tvarkos antrąjį punktą, jį išdėstydamą taip: „M. P., prieš 7 dienas pranešęs apie savo grįžimą į Lietuvą laiką ir buvimą Lietuvoje laikotarpi, bendrauja su D. P. tris kartus per savaitę, pasiimdamas vaiką iš jo gyvenamosios vietos ar ugdymo įstaigos ir grąžindamas jį į jo gyvenamąją vietą sekančią dieną iki 20.00 val., jei vaikas būtų pasiimtas penktadienį arba šeštadienį, arba į ugdymo įstaigą toje įstaigoje nustatytu vaiko atvykimo laiku, jei vaikas iš ugdymo įstaigos būtų pasiimtas kitomis darbo dienomis. Tikslią dieną ir laiką M. P. privalo suderinti su M. P. prieš dvi kalendorines dienas iki numatomo susitikimo su vaiku. Esant vaiko norui ir tėvų galimybėms, M. P. gali bendrauti su nepilnamečiu sūnumi bet koku kitu laiku, tai iš anksto suderinęs su M. P.“ Kitą sprendimo dalį paliko nepakeičia.
- 5.1. Teisėjų kolegija sutiko su atsakovu dėl nepagrįstos pirmosios instancijos teismo išvados neleisti tėvo ir vaiko bendravimo su nakyvėmis. Teisėjų kolegijos vertinimu, atsakovas teisingai teigia, kad vien tik nuosavo būsto neturėjimas negali būti priežastis apriboti jo bendravimą su vaiku, nes gyvenamąją vietą Lietuvoje jis turi – ją yra deklaravęs tėvui priklausančiame bute. Be to, pirmosios instancijos teismas neargumentavo, kaip bendravimas su nakyvėmis pažeistų įprastą vaiko dienos režimą.
- 5.2. Teisėjų kolegijos vertinimu, ieškovės siekis „neapversti“ vaiko gyvenimo kliudytų susiformuoti vaiko ir tėvo ryšiui, o tai prieštarautų vaiko interesams, todėl atsakovo bendravimas su sūnumi turėtų būti maksimalus tiek, kiek tai įmanoma tėvui ir vaikui gyvenant skirtingose valstybėse (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 1.5 straipsnio 4 dalis, 3.175 straipsnio 2 dalis).
- 5.3. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad yra pagrindas pakeisti atsakovo ginčijamą bendravimo tvarką, tačiau ne taip, kaip pageidauja atsakovas, prašydamas ją nustatyti pagal priešieškinį. Ieškovė pagrįstai teigia, kad bendravimo tvarka, pagal kurią atsakovas būtų su vaiku pusę jo buvimą Lietuvoje laiko, yra pernelyg abstrakti – jei atsakovas grįžtų į Lietuvą metams ar pusei metų, vaikas pusę to laiko turėtų apsigyventi su tėvu, t. y. faktiškai prarasti nuolatinę savo gyvenamąją vietą, o tai, teisėjų kolegijos vertinimu, neatitiktų nepilnamečio intereso turėti pastovius namus. Kadangi atsakovo galimybė grįžti į Lietuvą nėra apibrėžta konkrečiu laiku, nėra galimybės nustatyti susitikimų konkrečiomis savaitės dienomis. Dėl to nustatyta, kad atsakovas, prieš 7 dienas pranešęs ieškovei apie savo grįžimą į Lietuvą laiką ir buvimą Lietuvoje laikotarpi, bendrauja su sūnumi tris kartus per savaitę, t. y. pasiima vaiką iš jo gyvenamosios vietos ar ugdymo įstaigos ir grąžina jį į jo gyvenamąją vietą kitą dieną iki 20.00 val., jei vaikas būtų pasiimtas penktadienį arba šeštadienį, arba į ugdymo įstaigą toje įstaigoje nustatytu vaiko atvykimo laiku, jei vaikas iš ugdymo įstaigos būtų pasiimtas kitomis darbo dienomis.
- 5.4. Teismo vertinimu, pirmosios instancijos teismas pagrįstai konstatavo, kad atsakovo galimybė bendrauti su vaiku pastarojo atostogų (rudens, žiemos, pavasario ir vasaros) metu, kai vaikas pradės lankyti ugdymo įstaigą pagal priešmokyklinio, o po to pagal mokyklinio ugdymo programą, yra hipotetinė – atsakovas nežino, ar tais laikotarpiais bus Lietuvoje. Dėl to sutiktina su pirmosios instancijos teismo vertinimu, kad bendravimo per vaiko atostogas nustatymas būtų sąlyginis sprendimas. Atsakovas nepagrįstai remiasi tuo, kad tokio sprendimo nepriėmimas sudarys prielaidas naujiems ginčams. Ginčo gali ir nebūti (atsakovas siūlomoje bendravimo tvarkoje palieka erdvės ir kitokiems šalių susitarimams, o ieškovė neginčija pirmosios instancijos teismo išvados, pagal kurią galima bendrauti kitu laiku, tai iš anksto suderinus), be to, dėl vaiko mažametystės bendravimo tvarka negali būti nustatyta visiems atvejams laikotarpiu, kai šalių sūnus bus mokinys. Tokią situaciją įstatymų leidėjas suregulmentavo [CK 3.175 straipsnio](#) 3 dalyje, pagal kurią, pasikeitus aplinkybėms, tėvai gali reikšti pakartotinį ieškinį dėl bendravimo su vaiku ir dalyvavimo jį auklėjant tvarkos nustatymo.

III. Kasacinio skundo teisiniai argumentai ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

6. Kasaciniu skundu ieškovė prašo panaikinti Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. gegužės 20 d. nutartį ir palikti galioti Kauno apylinkės teismo 2020 m. lapkričio 5 d. sprendimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 6.1. Nustatyta atsakovo ir vaiko bendravimo tvarka neatitinka vaiko interesų ([CK 3.175 straipsnis](#)). Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-16-706/2016](#); 2019 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-160-378/2019](#)). Apeliacinės instancijos teismas, nustatydamas, kad tėvas su vaiku bendrauja tris kartus per savaitę su nakyvėmis, netinkamai taikė materialiosios teisės normas, reglamentuojančias, kad vaiko ir skyrium gyvenančio tėvo bendravimo tvarka yra nustatoma atsižvelgiant į vaiko interesus. Teismas nukrypo nuo tokio pobūdžio bylose formuojamos teismų praktikos, neįvertino ir netyrė tokių svarbių aplinkybių kaip vaiko ir tėvo emocinis ryšys, taip pat kokia bendravimo tvarka padėtų atkurti nutrūkusį vaiko ir atsakovo emocinį ryšį. Apeliacinės instancijos teismo nustatyta bendravimo tvarka prieštarauja vaiko interesams, nes tarp vaiko ir tėvo dėl objektyvių priežasčių nėra užsimezgęs emocinis ryšys.
- 6.2. Nustatyta atsakovo ir vaiko bendravimo tvarka neužtikrina vaiko stabilios aplinkos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-99-969/2016](#)). Apeliacinės instancijos teismas, nustatydamas, kad vaikas ir tėvas

bendrauja beveik kas antrą dieną, nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos tokio pobūdžio bylose. Tokia nutartimi nustatyta vaiko ir tėvo bendravimo tvarka neatitinka vaiko poreikio turėti stabilią aplinką.

- 6.3. Nustatyta atsakovo ir vaiko bendravimo tvarka nėra aiški ir konkreti (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (toliau – **CPK**) 267 straipsnis, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-444/2014](#)). Apeliacinės instancijos teismo nustatyta bendravimo tvarka ta apimtini, kuria tėvai turi susitarti dėl konkrečių vaiko ir tėvo matymosi dienų, nėra konkreti ir aiški, nes, šalims nesusitarus, atsakovo ir vaiko bendravimas apskritai nevyktų, o antstolis negalėtų įvykdyti tokios teismo nutarties.

7. Atsiliepimu į ieškovės kasacinį skundą atsakovas prašo kasacinį skundą atmesti. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:

- 7.1. Ieškovės argumentai dėl vaiko interesų pažeidimo yra deklaratyviūs, neparemti įrodymais, o nurodyta teismų praktika ginčo atveju netaikytina. Vien ta aplinkybė, kad atsakovas gyvena Norvegijoje, negali būti traktuojama atsakovo nenaudai, ribojant jo bendravimą su vaiku. Nesutiktina su ieškovės nuomone, kad vaiko ir atsakovo emocinis ryšys yra susilpnėjęs, tai paneigia byloje esantys įrodymai, kaip vaikas bendrauja su atsakovu. Nėra pagrindo nustatyti minimalios bendravimo su vaiku tvarkos, tokia tvarka pažeistų vaiko interesus.
- 7.2. Nesutiktina su ieškovės argumentu, kad nustatyta bendravimo tvarka neužtikrina stabilios aplinkos vaikui. Ieškovė nepagrįstai teigia, kad pagal nustatytą bendravimo tvarką vaikas su tėvu bendrauja kas antrą dieną – teismas nusprendė, kad, atsakovui grįžus į Lietuvą, vaikas su tėvu bendrauja tris kartus per savaitę.
- 7.3. Ieškovė, reikšdama ieškinį, pati nedetalizavo savaitės dienų, kuriomis atsakovas galėtų bendrauti su vaiku, taip pat neskundė pirmosios instancijos teismo sprendimo, todėl laikytina, kad jai nustatyta tvarka buvo aiški ir konkreti.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl kasacijos ribų

8. [CPK](#) 341 straipsnyje nustatyta, kad kasacija negalima dėl pirmosios instancijos teismo sprendimų ir nutarčių, neperžiūrėtų apeliacine tvarka. Kasaciniame skunde neleidžiama remtis naujais įrodymais bei aplinkybėmis, kurie nebuvo nagrinėti pirmosios ar apeliacinės instancijos teisme ([CPK 347 straipsnio](#) 2 dalis). Tai reiškia, kad jeigu teismo sprendimas ar jo dalis nebuvo apskūsti ir peržiūrėti apeliacine tvarka, tai toks teismo sprendimas ta apimtini, kiek nebuvo peržiūrėtas apeliacine tvarka, negali būti kasacinio nagrinėjimo dalykas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-96-611/2018, 20 punktas).
9. Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas nustatė tokią atsakovo bendravimo su vaiku tvarką, pagal kurią tikslią bendravimo dieną ir laiką atsakovas privalo suderinti su ieškove prieš dvi kalendorines dienas iki numatomo susitikimo su vaiku. Ieškovė pirmosios instancijos teismo sprendimo neskundė, atsakovas apeliaciniu skundu šios sprendimo dalies taip pat neskundė. Taigi, pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis, pagal kurią tikslią bendravimo dieną ir laiką atsakovas privalo suderinti su ieškove, apeliacine tvarka nebuvo apskūsta, taip pat teismas jos neperžiūrėjo *ex officio* (pagal pareigas), todėl kasacija dėl jos, remiantis [CPK](#) 341 straipsniu, negalima. Dėl šios priežasties teisėjų kolegija nepasisako dėl kasacinio skundo argumentų dėl bendravimo tvarkos aiškumo ir konkretumo ta apimtini, kuria tėvai turi susitarti dėl konkrečių vaiko ir tėvo matymosi dienų.
10. Kartu pažymėtina, kad tuo atveju, jei vykdytų apeliacinės instancijos teismo nutartimi nustatytą atsakovo bendravimo su vaiku tvarką tarp šalių kiltų ginčas dėl skirtingo nutartyje nurodytos sąlygos „tikslią dieną ir laiką M. P. privalo suderinti su M. P. prieš dvi kalendorines dienas iki numatomo susitikimo su vaiku“ supratimo, nutartį vykdytų antstolis gali kreiptis su prašymu į procesinį sprendimą priėmusį teismą, kad šis išaiškintų sprendimo vykdymo tvarką.

Dėl bendravimo tvarkos atitikties vaiko interesams

11. [CK](#) 3.170 straipsnyje nustatyta, kad tėvas ar motina, negyvenantys kartu su vaiku, turi teisę ir pareigą bendrauti su vaiku ir dalyvauti jį auklėjant (1 dalis). Vaikas, kurio tėvai gyvena skyrium, turi teisę nuolat ir tiesiogiai bendrauti su abiem tėvais, nesvarbu, kur tėvai gyvena (2 dalis). Kai tėvai nesusitaria dėl skyrium gyvenančio tėvo ar motinos dalyvavimo auklėjant vaiką ir bendravimo su juo, bendravimo su vaiku ir dalyvavimo jį auklėjant tvarką nustato teismas (3 dalis). Tėvas ar motina, su kuriuo gyvena vaikas ir (ar) su kuriuo teismo sprendimu nustatyta vaiko gyvenamoji vieta, turi nekludyti antrajam iš tėvų bendrauti su vaiku ir dalyvauti jį auklėjant. Šios pareigos nevykdymas laikomas piktnaudžiavimu tėvų valdžia, už kurį tėvas (motina) atsako įstatymų nustatyta tvarka ([CK](#) 3.170 straipsnio 4 dalis).
12. Kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad vaiko bendravimo su skyrium gyvenančiu tėvu (motina) tvarkos nustatymas nėra savitiksliis, ja visų pirma siekiama išlaikyti, atkurti, jei jis yra nutrūkęs ar susilpnėjęs, vaiko ryšį su skyrium gyvenančiu vaiko tėvu (motina), nes vaiko, kaip visavertės asmenybės, raidai reikalinga abiejų tėvų parama ir rūpinimasis, žinojimas, kad jis abiem tėvams yra vienodai svarbus, kad abu tėvai jam yra vienodai prieinami ir lankstūs, t. y. esantys šalia vaiko tada, kada jam labiausiai reikia (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-207-378/2021](#), 30 punktas).
13. Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad tais atvejais, kai vaikas gyvena kitoje nei tėvas ar motina valstybėje, akivaizdu, kad užtikrinti nuolatinį ir tiesioginį bendravimą taip pat bus sudėtinga, todėl tėvai ir teismas turi rasti kitą visoms šalims priimtinausią alternatyvą bendravimo su vaiku būdą, pavyzdžiui, pasitelkiant internetą, bendraujant telefonu, laiškais, atvažiuojant pasisvečiuoti, atostogauti ir pan. Pabrėžtina, kad skyrium gyvenantis tėvas ar motina neturi siekti nustatyti tokią bendravimo tvarką, kuri būtų patogiausia jam. Šiuo atveju turi būti tenkinami vaiko interesai, tėvams, tam, su kuriuo vaikas gyvena, ir skyrium gyvenančiam, randant tarpusavio kompromisą, nes bendravimo tikslas yra užtikrinti vaiko saugų ryšį su abiem tėvais, kad vaikas, nepaisant tėvų tarpusavio santykių, jaustų, kad jis abiem tėvams yra vienodai svarbus, kad abu tėvai jam yra vienodai prieinami ir lankstūs, t. y. esantys šalia vaiko tada, kada jam labiausiai reikia, kad abu tėvai jį rūpinasi, domisi ir jį globoja (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-412-916/2020](#), 31 punktas).
14. Nagrinėjamo atveju ieškovė kasaciniame skunde teigia, jog apeliacinės instancijos teismas, nustatydamas, kad tėvas su vaiku bendrauja tris kartus per savaitę su nakvynėmis, netinkamai taikė materialiosios teisės normas, nes tarp vaiko ir tėvo dėl objektyvių priežasčių nėra užsimezges emocinis ryšys. Teisėjų kolegija šiuos kasacinio skundo argumentus atmeta kaip teisiškai nepagrįstus.
15. Nors ieškovė teigia, kad tarp vaiko ir tėvo dėl objektyvių priežasčių nėra užsimezges emocinis ryšys, tačiau, kaip teisingai pažymėjo apeliacinės instancijos teismas, platesnio ir ilgesnio bendravimo, įskaitant namų aplinką, galimybes pakeliauti su vaiku, supažindinti jį su kitais giminaičiais atsakovas ir siekia tam, kad tarp jo ir sūnaus susiformuotų artimas emocinis ryšys.
16. Pagal kasacinio teismo praktiką ieškovė turi pareigą kooperuotis su atsakovu stengdamiesi sustiprinti vaiko ryšį su tėvu, taip pat

sudaryti sąlygas vaikui bendrauti su tėvu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-202/2014](#); 2020 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-71-687/2020](#); kt.), ypač tokiu atveju, kai būtent ieškovės sprendimu buvo pakeista nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta (iš Norvegijos ieškovė su šalių sūnumi persikėlė gyventi į Lietuvą) ir tokiu būdu buvo apsunkintas vaiko ir tėvo bendravimas.

17. Ieškovė kasaciniame skunde taip pat teigia, kad nustatyta atsakovo ir vaiko bendravimo tvarka neužtikrina vaiko stabilios aplinkos – atsakovui grįžus į Lietuvą, vaikas visą mėnesį ar ilgiau vos ne kas antrą dieną keistų gyvenamąją vietą; nustatydamas tokią bendravimo tvarką, apeliacinės instancijos teismas nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimo, pateikto 2016 m. vasario 19 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-99-969/2016](#). Šiuos kasacinio skundo argumentus teisėjų kolegija pripažįsta tik iš dalies teisiskai pagrįstais.
18. Remiantis [CK 3.175 straipsnio](#) 2 dalimi, teismas nustato skyrium gyvenančio tėvo ar motinos bendravimo su vaiku tvarką, atsižvelgdamas į vaiko interesus ir sudarydamas galimybę skyrium gyvenančiam tėvui ar motinai maksimaliai dalyvauti auklėjant vaiką. Minimalus bendravimas gali būti nustatomas tik tuomet, jei nuolatinis maksimalus bendravimas kenkia vaiko interesams. Tėvų teisių ir pareigų lygybės bei maksimalaus abiejų tėvų dalyvavimo auklėjant vaiką principai teismui nustatant skyrium gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarką reiškia, jog apribojimai bendrauti su vaiku daromi tik jeigu jie reikalingi vaiko interesams užtikrinti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-177-969/2020](#), 39 punktas).
19. Vis dėlto tėvų teisių ir pareigų lygybės bei maksimalaus abiejų tėvų dalyvavimo auklėjant vaiką principai nereiškia, kad, nesant priežasčių riboti skyrium gyvenančio tėvo (motinos) dalyvaviną auklėjant vaiką, teismas visada privalo nustatyti tokią skyrium gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarką, pagal kurią vaikas praleidžiamas laikas su abiem tėvais būtų vienodas; pažymėtina, kad tokiais atvejais teismo nustatoma skyrium gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarka pirmiausia turėtų būti orientuojama į maksimalų laiką, kurį vaikas praleidžia su kiekvienu iš tėvų savaitgaliais, švenčių dienomis ir atostogų metu, suvienodinimą bei tam tikro laiko, kurį vaikas galėtų bendrauti su skyrium gyvenančiu tėvu darbo dienomis, nepakenkiant normaliam vaiko dienos režimui, nustatymą. Tėvų teisių ir pareigų lygybės bei maksimalaus dalyvavimo auklėjant vaiką principai nereiškia, kad pagal teismo nustatytą skyrium gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarką vaikas turėtų kas antrą dieną pakaitomis gyventi su kiekvienu iš skyrium gyvenančių tėvų. Nors tokios skyrium gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarkos nustatymo galimybė iš esmės negali būti absoliučiai paneigta, pažymėtina, kad ji teismo sprendimu galėtų būti nustatoma tik išskirtiniais atvejais, kai, pirma, dėl jos sutaria abu tėvai, antra, teismas nustato, kad būtent tokia tvarka geriausiai atitiks vaiko interesus, trečia, su tokia tvarka sutinka vaikas, sugebantis išreikšti savo pažiūras. Aptariamam aspektui vertinant vaiko interesus teisiskai reikšmingomis aplinkybėmis laikytini vaiko amžius ir poreikiai, sveikatos būklė, lankomų ugdymo įstaigų buvimo vieta, faktinė vaiko tėvų gyvenamoji vieta, nulemianti vaiko kiliojimosi iš vienos gyvenamosios vietos į kitą poreikį, tėvų galimybės įgyvendinti teismo nustatytą bendravimo tvarką ir kt. Tokia teisės aiškinimo taisyklė grindžiama vaiko poreikiu turėti stabilią namų aplinką, kurio neatitiktų pernelyg dažnas gyvenamosios vietos keitimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-99-969/2016](#), 38 punktas).
20. Pažymėtina, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje [Nr. 3K-3-99-969/2016](#) pasisakyta tik dėl vienos iš vaiko bendravimo su skyrium gyvenančiu tėvu modelio, pagal kurį vaikas praleidžia su skyrium gyvenančiu tėvu tiek pat laiko, kiek ir su motina, su kuria nustatyta vaiko gyvenamoji vieta („50:50 procentų laiko“ modelis), įgyvendinimo formų, pagal kurią vaikas kas antrą dieną pakaitomis gyventų su kiekvienu iš skyrium gyvenančių tėvų, nustatymo sąlygų, konstatuojant, kad tokia aptariamo modelio įgyvendinimo forma gali būti nustatoma tik išskirtiniais atvejais. Tuo tarpu dėl kitokių, ne tokių kraštutinių, „50:50 procentų laiko“ modelio įgyvendinimo formų galimumo ir jų nustatymo sąlygų minėtoje byloje kasacinis teismas nespėdė. Todėl, pavyzdžiui, vėlesnėje praktikoje pasisakydamas dėl teismo nustatytos skyrium gyvenančio tėvo bendravimo su vaiku tvarkos, pagal kurią vaikas realiai pakaitomis gyvena su kiekvienu iš tėvų po savaitę, kasacinis teismas nurodė, kad ji nereikalauja kasdieninio vaiko kiliojimosi iš vieno tėvo pas kitą, todėl ji nesukelia vaikui tiek streso, nereikalauja tiek tėvų resursų, todėl gali būti taikoma ir nesant vienos iš nutartyje [Nr. 3K-3-99-969/2016](#) nurodytų sąlygų – tėvų sutarimo dėl skyrium gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarkos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-279-969/2019](#)).
21. Kasacinis teismas yra ne kartą nurodęs, kad teismas, nagrinėdamas bylas, aiškina ir taiko teisės normas *ne a priori* (iš anksto, nepatikrinus faktų), o konkrečioje byloje, atsižvelgdamas į konkrečios bylos faktines aplinkybes ir šias siedamas su taikytina teisės norma. Todėl kiekvienas teismo pateiktas teisės aiškinimas gali ir turi būti suprantamas ir aiškinamas tik konkrečios bylos kontekste, nes šis aiškinimas yra ne aiškinimas *a priori*, o teismo sprendimo konkrečioje byloje *ratio decidendi* (argumentas, kuriuo grindžiamas sprendimas). Vadinas, kitoje byloje pateiktas teismo taikytinos teisės aiškinimas gali būti taikomas tik tada, kai konkrečios bylos esminės faktinės aplinkybės, lemiančios vienos ar kitos normos taikymą, yra tapачios ar iš esmės panašios (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-193-969/2018](#), 31 punktas).
22. Šiuo atveju ieškovė kaip teisminių precedentų remiasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 19 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. 3K-3-99-969/2016](#). Nurodytoje byloje buvo sprendžiama dėl tokios bendravimo su vaiku tvarkos, pagal kurią vaikas pas kiekvieną iš tėvų gyvena kas antrą darbo dieną, o savaitgalius praleidžia pakaitomis su vienu iš tėvų. Tuo tarpu nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas nustatė bendravimo su vaiku tvarką, pagal kurią atsakovas, grįžęs į Lietuvą, bendrauja su vaiku tris kartus per savaitę. Esminis šių bylų skirtumas yra tas, kad nagrinėjamoje byloje atsakovas nuolat negyvena Lietuvoje. Pati ieškovė kasaciniame skunde nurodė, kad atsakovas anksčiau į Lietuvą grįždavo maždaug kas pusmetį, tačiau dabar paskutini kartą Lietuvoje buvo prieš beveik metus. Tai reiškia, kad teismas, sprenddamas dėl bendravimo su vaiku tvarkos (ta apimtini, kuria nustatomas tiesioginis bendravimas), be kita ko, turėjo įvertinti ir tai, kad ji bus įgyvendinama santykinai trumpai, tėvui lankantis Lietuvoje. Taigi, *ratio decidendi* nagrinėjamoje ir ieškovės nurodytoje byloje nesutampa ir tiesiogiai vadovautis joje pateiktu išaiškinimu nėra pagrindo.
23. Kartu teisėjų kolegija sutinka su ieškove, kad vaikui būtina stabili namų aplinka. Teismas, nustatydamas skyriumi gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarką, turi rasti balansą tarp dviejų vaiko interesų – turėti stabilią namų aplinką bei maksimaliai bendrauti su skyriumi gyvenančiu tėvu (motina).
24. Apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad atsakovo buvimo Lietuvoje laikotarpiu vaikas su atsakovu bendrauja tris kartus per savaitę (įskaitant tris nakvynes pas atsakovą). Teisėjų kolegija sutinka su ieškove, kad mėnesį beveik kasdien keičiant gyvenamąją vietą bus iš dalies sutrikdyta vaiko rutina. Vis dėlto svarbu įvertinti, kokią poveikį vienoks ar kitoks sprendimas turės vaikui ne tik šiuo metu, bet ir ateityje.
25. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad atsakovas į Lietuvą grįžta periodiškai (kartą ar du kartus per metus) trumpam laikotarpiui, į tai, kad prarastas ar susilpnėjęs vaiko ryšys su tėvu gali padaryti didesnę žalą vaikui, kaip visavertės asmenybės, vystymuisi nei trumpalaikis vaiko rutinos, stabilios aplinkos sutrikdymas, sprendžia, kad nustatyta atsakovo bendravimo su vaiku tvarka iš esmės atitinka vaiko interesus. Vis dėlto, siekdamą sušvelninti net ir trumpalaikio vaiko rutinos pokyčio neigiamą poveikį vaiko interesams (stabiliai aplinkai), teisėjų kolegija konstatuoja esant pagrindą pakeisti apeliacinio teismo nustatytą atsakovo bendravimo su vaiku tvarką, sumažinant tiesioginio atsakovo bendravimo su vaiku apimtį nuo trijų iki dviejų kartų per savaitę.
26. Kartu pažymėtina, kad teismas nustato bendravimo tvarką tokią, kokia ji galima pagal esamą situaciją. Teismo sprendimas dėl bendravimo su vaikais tvarkos nustatymo neįgyja *res judicata* (galutinis teismo sprendimas) galios ir pasikeitus aplinkybėms (pvz.,

atsakovui persikėlus nuolat gyventi į Lietuvą) dėl jo pakeitimo tėvas ar motina gali kreiptis ateityje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-16-706/2016](#), 22 punktas).

Dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo

27. Iš dalies tenkinus kasacinį skundą, atitinkamai paskirstytinas bylinėjimosi išlaidų atlyginimas (CPK 79 straipsnis). Laikytina, kad ieškovė kasaciniu skundu teikė du argumentus, iš kurių vienas (dėl bendravimo tvarkos aiškumo ir konkretumo ta apimtimi, kuria tėvai turi susitarti dėl konkrečių vaiko ir tėvo matymosi dienų) buvo atmestas pilna apimtimi, o kitas (dėl vaiko bendravimo su atsakovu apimties) tenkintas iš dalies, nustatant, kad atsakovas su vaiku bendrauja ne tris, o du kartus per savaitę. Taigi, tenkinta 16,67 procentų kasacinio skundo reikalavimų, o atmesta 83,33 procentų.
28. Ieškovė pateikė įrodymus, kad už kasacinį skundą sumokėjo 75 Eur žyminio mokesčio, už advokato teisinės paslaugas sumokėjo iš viso 363 Eur. Iš pateiktos paslaugų teikimo ataskaitos matyti, kad minėtos atstovavimo išlaidos susidarė už dviejų prašymų rengimą. Atsižvelgiant į tai, kad prašymas dėl laikinos skyrium gyvenančio tėvo bendravimo su nepilnamečiu vaiku tvarkos nustatymo buvo netenkintas, išlaidų atlyginimas už šio prašymo surašymą nepriteistinas; už prašymo dėl teismo sprendimo vykdymo sustabdymo ir laikinos skyrium gyvenančio tėvo bendravimo su nepilnamečiu vaiku tvarkos nustatymo rengimą, kuris buvo tenkintas, ieškovė sumokėjo 138,40 Eur, todėl ši suma priteistina ieškovei iš atsakovo. Taip pat ieškovei priteistina 16,67 proc. sumokėto žyminio mokesčio – 12,50 Eur.
29. Atsakovas prašo priteisti iš ieškovės 3000 Eur išlaidų advokatės pagalbai atlyginimą, iš kurių 2500 Eur už atsiliepimo į kasacinį skundą parengimą, 200 Eur už teisinės konsultacijas ir 300 Eur – už prašymo dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo parengimą, ir pateikė šias išlaidas patvirtinančius dokumentus. Atsižvelgiant į tai, kad atsakovo prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimo netenkintas, išlaidų už šio prašymo parengimą atlyginimas nepriteistinas. Kadangi atmesta 83,33 procentų kasacinio skundo reikalavimų, atsakovui iš ieškovės priteistina 2083,25 Eur (2500 Eur * 83,33 proc.) išlaidų už atsiliepimo į kasacinį skundą parengimą.
30. Įskaičius atsakovo mokėtiną sumą ieškovei į ieškovės mokėtiną sumą atsakovui, atsakovui iš ieškovės priteistina 1932,35 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 2 punktu ir 362 straipsnio 1 dalimi,
n u t a r i a :

Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. gegužės 20 d. nutartį, kuria pakeistas Kauno apylinkės teismo 2020 m. lapkričio 5 d. sprendimu nustatytas atsakovo bendravimo su nepilnamečiu vaiku tvarkos antrasis punktas, pakeisti, šio punkto pirmąjį sakinį išdėstant taip: „M. P., prieš 7 dienas pranešęs apie savo grįžimo į Lietuvą laiką ir buvimo Lietuvoje laikotarpį, bendrauja su D. P. du kartus per savaitę, pasiimdamas vaiką iš jo gyvenamosios vietos ar ugdymo įstaigos ir grąžindamas jį į jo gyvenamąją vietą ateinančią dieną iki 20.00 val., jei vaikas būtų pasiimtas penktadienį arba šeštadienį, arba į ugdymo įstaigą toje įstaigoje nustatytu vaiko atvykimo laiku, jei vaikas iš ugdymo įstaigos būtų pasiimtas kitomis darbo dienomis“. Kitą nutarties dalį palikti nepakeistą.

Priteisti iš ieškovės M. P. (a. k. (duomenys neskelbtini) atsakovo M. P. (a. k. (duomenys neskelbtini) naudai 1932,35 Eur (vieno tūkstančio devynių šimtų trisdešimt dviejų eurų ir 35 ct) atstovavimo išlaidų atlyginimą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Danguolė Bublienė

Andžej Maciejevski

Gediminas Sagatys